

Ennen vieroitusta karitsoiden ensisijainen ravinto on emän maito, jota täydennetään tarjoamalla hyvälaatuista karkea- ja väkirehua karitsabaarista. Karitsabaarissa syötettävän väkirehun raakavalkuaispitoisuus tulisi olla 18 %. Karitsa on vieroitusiässä aikaisintaan 8 viikon iässä, mutta karitsan kasvun ja kehityksen kannalta parempi aika vieroitukselle on 12 viikon ikä, jolloin sen pötsi on riittävän kehittynyt. Vieroituksen tärkein kriteeri iästä huolimatta on karitsan paino. Vieroituksessa karitsan elopainon tulisi olla noin 15 kg jolloin, se pystyy syömään 200–300 grammaa kuivaa rehua. Raakavalkuaispitoisuuden tulisi olla vähintään 16 % 30 elopainokiloon saakka.

Vieroitus

Vieroitus on yksi stressaavimpia toimenpiteitä lammastuotannossa. Sen myötä karitsoiden vastustuskyky heikkenee tilapäisesti. Vieroituksen jälkeen karitsoissa voidaan havaita ruokahaluttomuutta, levottomuutta ja äänekkyyttä, jotka kaikki viittaavat vieroituksen jälkeiseen stressiin.

Karitsoiden stressiä voidaan minimoida monin eri keinoin. Karitsakamareitten kokoa voidaan kasvattaa ennen vieroitusta. Tavoitteena on pidentää karitsoiden viettämää aikaa kamarissa, mikä helpottaa vieroitusta. Karitsoiden ruokintaa ei saa muuttaa vieroituksen yhteydessä, vaan rehun ja rehumäärien on pysyttävä samana vielä vieroituksen jälkeenkin. Vieroituksien aiheuttamaa stressiä pyritään vähentämään myös sillä, että pelkät uuhet siirretään karitsoiden luota pois, jolloin karitsoiden elinympäristö ei muutu. Muutenkin vieroituksen aikana olosuhteiden tulisi olla lampolassa kunnossa. Ilmanvaihto, kuivitus ja vedensaanti ovat riittävät ja ruokintapöydällä on riittävästi tilaa kaikille. Karitsat ryhmitellään vieroituksen jälkeen sukupuolittain ja kasvutavoitteiden mukaan.

Karitsan kasvun kannalta on tärkeää, että sen kaikki mahat toimivat hyvin ja karitsa märehtii. Suoliston tulee olla kunnossa, jotta nuori eläin jaksaa taistella patogeenejä vastaan vastustuskyvyn vasta kehittyessä. Jos suolisto vaurioituu sairauksien myötä, sen korjaantuminen voi kestää kauan. Ravintoaineet imeytyvät suolistosta suolinukan kautta. Terve suolinukka antaa suuremman imeytymispinnan ja siten tehokkaamman ravinnonsaannin, jolloin myös eläimen vastustuskyky on parempi. Vaurioitunut suolinukka ei ime riittävästi ravintoaineita ja häiritsee täten mm. kasvua ja villan laatua.

Hyvällä rehulla kasvu käyntiin

Ruokinnan on vastattava karitsan tarpeita, jotta se voi käyttää koko kasvupotentiaalinsa. Märehtijänä lammas pystyy hyödyntämään ravinnokseen karkearehua pötsin ansiosta. Ruokinnan koostumuksella on iso merkitys millainen mikrobisto pötsiin muodostuu ja millaisia lopputuotteita pötsikäymisestä muodostuu.

Pötsissä mikrobit ja alkueläimet hajottavat rehun hiilihydraatteja (sokerit, tärkkelys) ja valkuaista (raakavalkuainen) omaan kasvuunsa. Pötsimikrobin kasvaessa ja lisääntyessä ne tuottavat haihtuvia rasvahappoja, jotka imeytyvät pötsin seinämän läpi eläimen energiaksi, täyttäen n. 70 % eläimen tarpeesta. Pötsimikrobin huuhtoutuessa juoksumahaan, mikrobihajotus päättyy ja mikrobeista muodostuu mikrobivalkuaista eläimen käyttöön. Mikrobivalkuainen täyttää 50–100 % eläimen valkuaisstarpeesta.

Siitokseen jätettävien karitsoiden sopiva kasvutavoite vieroituksesta astutukseen on 100–200 g / pv. Liian voimakkaan ruokinnan riskinä on, että uuhikaritsasta tulee liian lihava. Liikalihavuus vaikeuttaa tiinehtyvyyttä ja karitsointia. Oikealla ruokinnalla ennaltaehkäistään utareen rasvoittumista. Väkirehun sopiva määrä on 200–300 g/pv/karitsa, riippuen karkearehun laadusta.

Teuraskaritsaita kasvatettaessa tavoitteena on lihaksikkaat, vähärasvaiset teuraat. Ruokinnan on täytettävä karitsan energian ja valkuaisen tarve. Energian liikasaanti rasvoittaa karitsaa ja valkuaisen ylisyyttö rasittaa karitsan elimistöä. Energian ja valkuaisen puute puolestaan hidastaa kasvua.

Karitsa tarvitsee kasvaakseen energiaa, valkuaista, kuitua, kivennäisiä, vitamiineja, suolaa ja vettä. Hyvä laidun ja nuorena korjattu nurmirehu ovat laadukasta rehua. Hyvää nurmea perustettaessa valitaan kasvupaikalle ja eläinten tarpeeseen sopivat lajikkeet. Oikea-aikaisella rehunteolla varmistetaan hyvät ravintoarvot. Nurmirehuista teetetään karkearehuanalyysi, jonka pohjalta laaditaan ruokintasuunnitelma. Karkearehuruokintaa voidaan tarvittaessa täydentää väki- ja valkuaisrehuilla sekä sopivilla kivennäisrehuilla. Esimerkiksi valkuaisrehuista rypsin valkuaiskoostumus on parempi verrattuna herneeseen ja härkäpapuun, jotka sopivat täydentämään rehua, kun sulavuus on hyvä, raakavalkuaispitoisuus matala. Rehuanalyysiin perustuvaa ruokintasuunnitelmaa noudatettaessa eläinten tarpeet täyttyvät ja vältytään turhilta kustannuksilta. Suunnitelman toteutumista on seurattava ja tehtävä muutoksia tarpeen mukaan.

Karitsan ruokintakustannukset koostuvat pääosin väkirehujen ja säilörehun kustannuksista sekä kasvuajan pituudesta. Karitsoiden kasvunopeuteen vaikuttaa syötettävien rehujen laatu ja määrä, sekä olosuhteet ja perimä. Perimään ei voida vaikuttaa, mutta valitsemalla jalostukseen nopeakasvuiset ja lihaksikkaat eläimet, katraan geneettinen taso etenee.

Malli 1: Vieroitus sisällä, karitsointi helmi-huhtikuussa. Karitsabaari tarjolla.

- Vieroitus aikaisintaan, kun ryhmän nuorin karitsa on 8 viikon ikäinen.
- Valmiina vieroitettavaksi, kun syövät n. 1 kg / karitsa väkirehua karitsabaarista
- Vieroitus sisällä, karitsat jäävät tuttuun karsinaan, uuhet siirtyvät toiseen rakennukseen, karkealle kuivalle heinälle 1–2 viikoksi.
- Noin viikon ajan vieroituksesta vapaasti väkirehua, jonka jälkeen rajoitetaan 700–800 g / karitsa, huomioiden säilörehun laatu.
- Karitsoiden seos: puolitiiviste + vilja + kivennäiset.

Malli 2: Vieroitus laitumella, karitsointi maaliskuussa. Karitsabaari 1–2 viikon iästä alkaen.

a)

- Vieroitus sisällä n. viikko ennen laidunkauden alkua.
- Vieroitettaessa 8–12 viikon ikäisiä.
- Uuhi – ja pässikaritsat omille puhtaille laidunlohkoille
 - o Mukaan muutama vanhempi lamma näyttämään mallia
- Vieroituksen jälkeen uuhet jäävät hetkeksi sisälle, jolloin niille tarjotaan laadultaan heikompaa rehua, jotta uuhien maidontuotanto ehtyy.
- Kesäkuun puoleen väliin mennessä maisemanhoitotehtäviin.

b)

- Karitsat uuhien kanssa laitumelle touko-kesäkuun vaihteessa.
- Pässikaritsat otetaan pois heinäkuussa noin 3,5 kk iässä.
- Uuhikaritsat jäävät laitumelle emojen kanssa.
- Uuhet, joille ei jää yhtään karitsaa viedään huonommalle laitumelle.
- Pässikaritsat omalle hyvälle laitumelle. Uuhikaritsoiden vieroitus noin 4–5 kk iässä viimeistään lokakuun alussa.
- Laitumella ei lisäruokintaa.
- Utareterveys ollut hyvä. Joitain tulehduksia vuosittain.

Malli 3. Uuhien olkiruokinnan aloitus ja karitsoiden asteittainen vieroitus.

	viikko 11	viikko 12	viikko 13
MA aamu	olkiruokinta		
MA ilta		käy imemässä	
TI aamu	3.kar pois		
TI ilta			
KE aamu		käy imemässä	
KE ilta	2.kar pois		käy imemässä
TO aamu			
TO ilta			
PE aamu		käy imemässä	
PE ilta			
LA aamu	1.kar pois		
LA ilta	yöksi takaisin		
SU aamu	1.kar pois		käy imemässä
SU ilta	käy imemässä	käy imemässä	